

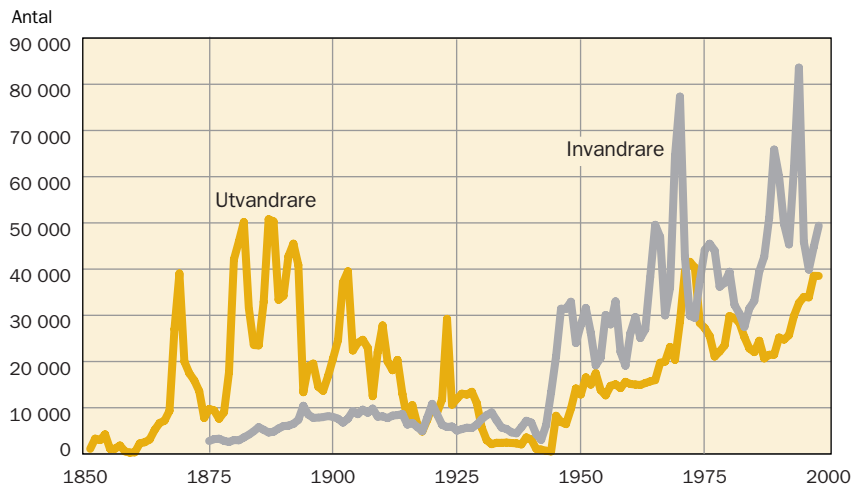
Från utvandrings- till invandringsland

Människor har alltid flyttat längre eller kortare sträckor under sitt liv. Det kan ha varit för att söka ny jordbruksmark eller arbete, för att driva handel eller studera, eller av andra skäl. Människor har flyttat i krigstid och fredstid och många har blivit kvar för alltid i främmande länder.

Under de två senaste seklen urskiljer vi fyra flyttvågor. Den första är den stora Amerikautvandringen under senare hälften av 1800-talet och början av 1900-talet. Åren efter andra världskriget präglades av flyktinginvandring. Det gäller också den allra senaste tiden, 1980- och 1990-talen. Mellan dessa två perioder ligger arbetskraftsinvandringens årtionden, 1950- och 1960-talen.

På hundra år förvandlades Sverige från utvandrings- till invandringsland.

In- och utvandringen 1851–1998

Flyttströmmar varierar kraftigt år från år. Perioder när missväxt och lågkonjunktur i Sverige samvarierade med högkonjunktur i Nordamerika observeras maxvärden i massutvandringen under 1800-talets senare del. Arbetskraftsinvandringen de första decennierna efter andra världskriget följde konjunkturerna i Sverige. Under 1980- och 1990-talen har flykting- och anhöriginvandring dominerat.

Amerikautvandringen

Under åren 1850 till 1930 utvandrade ca 1,5¹ miljoner människor varav 1,2 miljoner till Nordamerika. Utvandringen var mycket stor från 1880 till första världskrigets utbrott. Toppåren var 1881–1882 och 1887–1888 med kris i jordbruket i Sverige och högkonjunktur i USA. Flertalet sökte sig till Nordamerika. Av svenskar födda under senare delen av 1800-talet utvandrade ungefär 20 procent av männen och 15 procent av kvinnorna.

Invandringen till Sverige utgjordes under samma tid i första hand av återvändande svenskar. Totalt flyttade 0,4 miljoner människor till Sverige.

Trots en nettoutvandring på över 1 miljon ökade landets folkmängd från 3,5 miljoner år 1850 till 6 miljoner år 1930. Det var en följd av en nedgång i dödligheten inte minst bland barn och ungdomar. Allt fler nådde vuxen ålder. Därmed blev det också fler som fick möjlighet att få barn och befolkningen växte ytterligare.

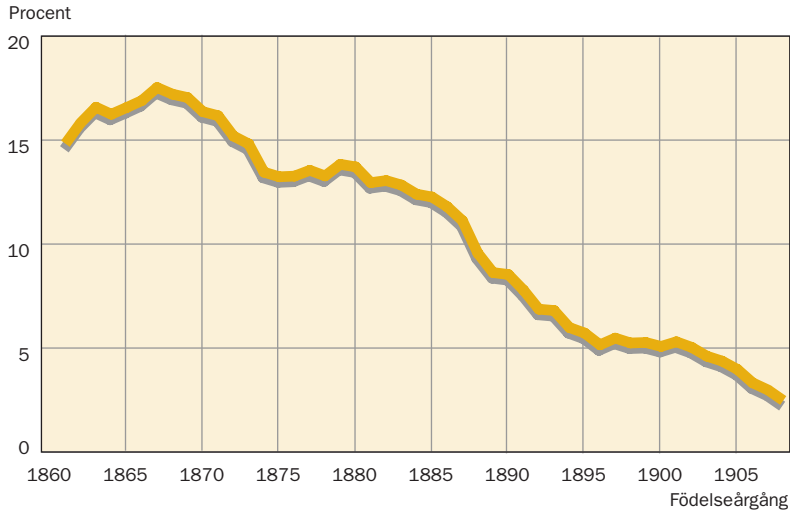
Svårt att försörja sig

Den kraftiga befolkningstillväxten i Sverige var en av orsakerna till utvandringen. Ungdomskullarna (15- till 20-åringar) mer än fördubblades från 1825 till sekelskiftet. Den starka befolkningsökningen medförde att antalet obesuttna ökade kraftigt. Efterfrågan på arbete och bostäder blev större än utbudet samtidigt som ett lockande alternativ marknadsfördes av de Nordatlantiska transportföretagen. Efterfrågan på jord kunde få sin lösning i USA där Homestead Act från 1862 gav goda möjligheter att för en billig penning förvärva jord.

1860-talets födelseårgångar reducerades med 17–18 procent på grund av utvandringen. Ser man enbart på dem som nådde vuxen ålder, dvs. blev minst 20 år, finner man att var fjärde lämnade Sverige. Man kan med fog påstå att det under slutet av 1880-talet rådde en utbredd uppbrottsstämning bland ungdomarna. Speciellt gällde det Småland, Öland, Halland, Västergötland, Östergötland, Dalsland, Värmland och Bergslagen, bygder där amerikautvandringen blev stor.

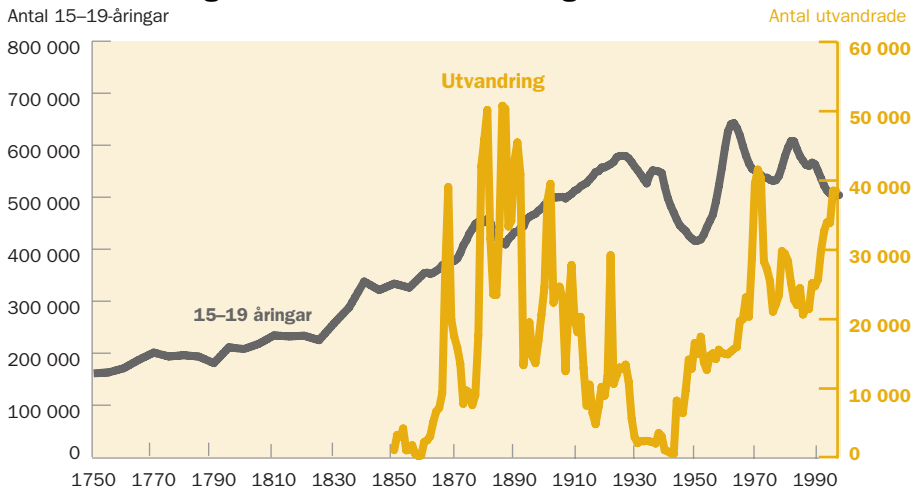
¹ Den redovisade utvandringen 1851–1930 var 1,41 miljoner. Den oredovisade nettoutvandringen under samma period uppskattas till 0,2 miljoner. Källa: Tab. 43 i Historisk statistik för Sverige Del 1. Befolkning Andra upplagan 1720–1967 och Folk- och bostadsräkningen 1990 Del 4. Den demografiska statistiken. Definitioner, metoder, befolkningsutveckling m.m. sidorna 53–54.

Utvandringsöverskott i procent för födelseårgångarna 1861–1910

Mer än 15 procent av personer födda på 1860-talet utvandrade. Utvandring avtog dock och av personer födda i början på 1900-talet utvandrade bara några procent.

Antal 15–19-åringar 1750–1998 och utvandringen 1851–1998

Den minskade dödligheten i början av 1800-talet resulterade i att fler nådde vuxen ålder. Efterfrågan på arbete och bostäder blev så stor i förhållande till det inhemska utbudet att många valde att emigrera.

Bättre levnadsförhållanden

I och med att levnadsförhållanden med tiden förbättrades i Sverige – industri- och byggnadsverksamhet expanderade – minskade Nordamerikas attraktionskraft. Under första världskriget upphörde emigrationen över Atlanten i det närmaste, men återkom i mindre skala åren därefter.

Från mitten av 1920-talet kvoterades invandringen till USA och från börskraschen år 1929 med efterföljande depression ebbade migrationen praktiskt taget ut. Bland människor födda vid sekelskiftet, dvs. omkring 1900, var migrationen obetydlig. Från och med födelseårgången 1909 är invandrarna fler än utvandrarerna i Sverige.

Sverige utan utvandring

Hur skulle Sveriges befolkning sett ut utan amerikautvandring? Det finns kalkyler som säger att Sverige folkmängd år 1930 skulle ha varit 2,4 miljoner större om inte över en miljon människor lämnat landet. Då räknar man med att 1,1 miljoner emigranter (netto) hade gett upphov till ytterligare 1,3 miljoner personer genom de barn och barnbarn de kunde förväntas ha fått.

Men man kan ifrågasätta realismen i en sådan kalkyl. Antaganden om dödlighet och fruktsamhet blir naturligtvis alltid osäkra. Kalkylen bygger på den i Sverige observerade fruktsamheten och dödligheten sedan 1850. Men då tar man inte hänsyn till att det kvinnoöverskott som blev följden av att fler män än kvinnor utvandrade bidrog till att pressa ned fruktsamheten. Även dödligheten påverkades av utvandringen. Man kan anta att utvandringen gav den kvarboende befolkningen bättre livsvillkor än eljest och att det i sin tur bidrog till den snabba nedgången i dödlighet.

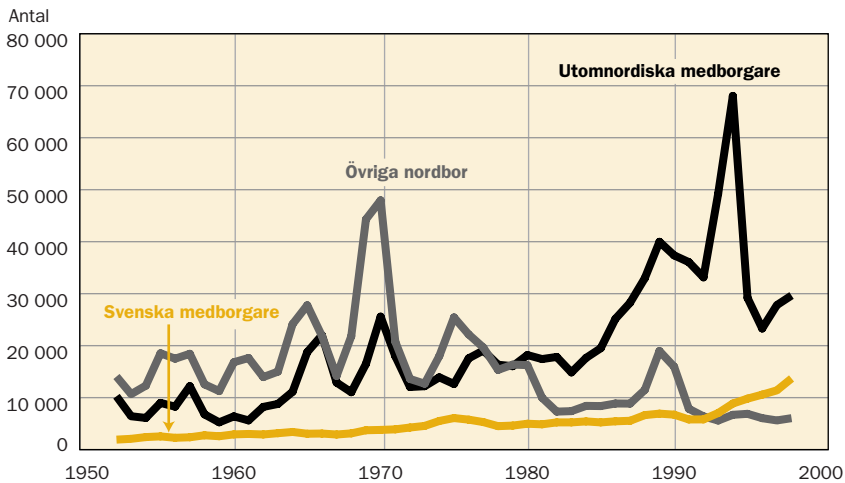
Sverige blir ett invandringsland

Massutvandringen under 1800-talet följdes från mitten av 1900-talet av en tidvis mycket stor invandring. Den första stora invandringsvågen kom efter andra världskriget då Sverige tog emot flyktingar från Europas krigshärjade länder. Under industrins expansionsperiod fram till början av 1970-talet följde en kraftig arbetskraftsinvandring och därefter under 1980- och 1990-tal återigen flyktinginvandring, denna gång från oroshärddar i Europa, Asien, Afrika och Sydamerika.

År 1945 var antalet utrikes födda fortfarande så lågt som 100 000. Flyktingarna från grannländerna, vilka vistades tillfälligt i landet under andra världskriget, folkbokfördes aldrig och redovisades därmed inte i befolkningsstatistiken. Från 1945 till 1998, under ungefär 50 år, har antalet utrikes födda tiodubblats och uppgår nu till nästan en miljon. Från att ha varit en marginell företeelse har invandrarna blivit en naturligt inslag i det svenska samhället. Sammanlagt har sedan andra världskriget 2,1 miljoner människor flyttat till Sverige. Samtidigt har 1,2 miljoner flyttat ut ur landet.

Inte alla invandrare är utländska medborgare. Omkring 0,2 miljoner av 1945–1998 års invandrare var återvändande svenska medborgare. På samma sätt är det många invandrare till Sverige som efter ett antal år antingen återvänder till sina hemländer eller flyttar vidare. Sammanlagt har nästan hälften av dem som kommit till Sverige efter andra världskriget hunnit flytta ut igen. Av samtliga utflyttare från 1945 till idag var endast 0,4 milj. svenska medborgare.

Invandring efter medborgarskap – svenskar, övriga nordbor och utomnordiska medborgare åren 1952–1998

Karakteristiskt för både den nordiska och den utomnordiska invandringen är de kraftiga vågrörelserna. Till 1970-talets början dominerade arbetskraftsinvandring. Konjunkturutvecklingen och invandringen samvarierade. På 1980-talet ändrades bilden radikalt. Flyktninginvandring och anhöriginvandring medförde en fördubbling av den utomnordiska invandringen. Under åren 1993–1994 var det framför allt kriget i Jugoslavien som påverkade invandringen till Sverige.

Arbetskraftsinvandring från 1940-tal till 1970-tal

Efter krigsslutet expanderade den svenska industrin snabbt och det blev brist på arbetskraft. Till en början mildrades arbetskraftsbristen genom invandring från de nordiska länderna. Men redan 1947 började den nyligen tillsatta arbetsmarknadscommissionen rekrytera arbetskraft i Italien, Ungern och Österrike. På 1950-talet inriktades rekryteringen på dåvarande Västtyskland, Nederländerna, och senare också på Italien, Österrike, Belgien och Grekland. Under senare delen av 1960-talet dominerades den utomnordiska invandringen av personer från det forna Jugoslavien.

År 1967 började invandringen regleras. Men de nya bestämmelserna ändrade inte flyttströmmarna på kort sikt. Omflyttningen för nordiska medborgare pågick som tidigare och åren 1969–1970 nådde invandringen rekordnivå. I Sverige rådde

högkonjunktur samtidigt som det finska jordbruket genomgick omfattande strukturförändringar. Invandringen från Finland blev mycket omfattande. Trots att invandringen av utomnordiska medborgare var reglerad var även inflyttningen från dåvarande Jugoslavien mycket stor.

Från mitten av 1970-talet ändrade invandringen karaktär. Arbetskraftsinvandringen blev marginell och bestod nästan uteslutande av nordiska medborgare. Även antalet nordiska invandrare var lågt och ökade inte särskilt mycket ens under 1980-talets högkonjunktur. Undantag utgör åren 1989–1990 då vi hade en relativt stor invandring från Norge.

Flyktinginvandring tar över

Ännu i början av 1980-talet var det få människor som sökte asyl i Sverige. Men krig och oroligheter medförde en ökad ström av asylsökande. Det har varit särskilt märkbart i samband med kriget i det forna Jugoslavien. Ett mycket stort antal människor därifrån sökte asyl i Sverige åren 1992 och 1993.

Antalet asylsökande har varierat både med oron ute i världen och med svensk invandringspolitik. Militärkuppen i Chile orsakade att drygt 25 000 chilensare flydde till Sverige. Inbördeskriget i Libanon medförde att 20 000 libaneser flydde till Sverige. Krig och förtryck i Iran och Irak har resulterat i att 50 000 iranier och 38 000 irakier har bosatt sig i landet. Från det forna Jugoslavien (Serbien, Bosnien-Hercegovina, Kroatien) har 87 000 flyttat till Sverige under åren 1993–1998. Svält och krig i Somalia har inneburit att 13 000 somalier har fått uppehållstillstånd i Sverige under 1990-talet.

Av dem som sökte asyl fick fram till år 1989 omkring 80 procent uppehållstillstånd. De restriktiva regler som började tillämpas i december 1989 gav som resultat att både antalet och andelen tillstånd halverades 1990 jämfört med året innan.

Politiken har under vissa perioder medverkat till ökad inströmning av asylsökande, medan den under andra perioder har varit återhållande. Ofta har regelverket skärpts åren efter en omfattande invandring. Senast har vi fr.o.m. början av 1997 fått nya lagar på området som torde medföra att det blir svårare att få uppehållstillstånd av flyktingskäl.

Asylsökande och beviljade uppehållstillstånd som flykting åren 1983–1998

År	Asylsökande	Beviljade uppehållstillstånd som flykting
1983	3 000	3 668
1984	12 000	5 413
1985	14 500	7 314
1986	14 600	11 486
1987	18 114	14 042
1988	19 595	16 125
1989	30 335	24 895
1990	29 420	12 839
1991	27 351	18 663
1992	84 018	12 791
1993	37 581	36 482
1994	18 640	44 875
1995	9 047	5 642
1996	5 753	4 832
1997	9 662	9 596
1998	12 844	8 193

Källa: Statens Invandrarverk

Anhöriga fler än flyktingarna

Flyktinginvandringen medför också en invandring av nära anhöriga och anhöriginvandringen är som regel större än flyktinginvandringen. I början av 1980-talet var invandringen av flyktingar och nära anhöriga ganska blygsam, ca 10 000 per år. Under slutet av 1980-talet och början av 1990-talet har nivån passerat 40 000. Rekordåret 1994 var antalet över 70 000. Åren 1993–1995 invandrade 75 000 personer från Jugoslavien och Bosnien-Hercegovina.

EES-avtalet öppnar för arbetskraftsinvandring

Den utomnordiska invandringen av andra skäl än flyktingskap som t.ex. arbete, studier och adoption, har varit av liten omfattning. EES-avtalet har dock öppnat Sveriges gränser för arbetskraftsinvandring igen. Arbetskraftsinvandringen från EU-länderna är blygsam, årligen ca 2 000 och endast ca 1 000 medföljande familjemedlemmar.

Antal nordiska och utomnordiska invandrare samt utomnordisk invandring efter orsak. Åren 1979–1998

År	Flyk- tingar	Anhö- riga	Arbets- mark- nad	Gäst- studer- ande	Adop- tivbarn	EES- med- borgare	Summa utom- nordis- ka med- borgare	Svens- ka med- borga- re	Övriga nordiska med- borgare
1979	2 768	6 843	1 130	771	..	.	11 512	7 146	13 834
1980	4 062	7 786	948	821	..	.	13 617	4 980	16 254
1981	3 857	7 868	918	391	..	.	13 034	4 868	9 983
1982	6 266	7 119	983	366	..	.	14 734	5 239	7 314
1983	3 668	7 241	632	476	..	.	12 017	5 240	7 404
1984	5 413	6 561	247	509	1 141	.	13 871	5 426	8 415
1985	7 314	6 944	95	478	1 372	.	16 203	5 238	8 378
1986	11 486	9 670	171	464	1 245	.	23 036	5 447	8 872
1987	14 042	12 387	222	678	1 320	.	28 649	5 550	8 855
1988	16 125	15 093	257	855	1 003	.	33 333	6 639	11 483
1989	24 879	18 029	167	821	776	.	44 672	6 922	18 967
1990	12 839	22 221	263	1 143	917	.	37 383	6 728	15 952
1991	18 663	21 230	300	969	1 086	.	42 248	5 805	7 856
1992	12 791	19 662	215	1 233	916	.	34 817	5 814	6 398
1993	36 482	19 796	159	1 611	880	.	58 928	7 038	5 600
1994	44 875	25 975	127	1 086	884	6 040	78 987	8 864	6 696
1995	5 642	19 707	190	1 504	794	4 649	32 486	9 808	6 886
1996	4 832	18 816	274	1 771	807	5 164	31 664	10 577	6 051
1997	9 596	18 910	433	2 376	694	4 556	36 565	11 399	5 619
1998	8 193	21 673	363	2 665	804	5 735	39 433	13 690	6 052

Källa: Statens invandrarverk för statistiken om utomnordiska medborgare och SCB för statistiken om de nordiska medborgarna.

Utvandring under senare delen av 1900-talet

Ökande invandring ger med automatik fler utvandrare – många invandrare flyttar ut igen efter ett antal år. Men även infödda svenskar har på senare tid påverkats av den allmänt större rörligheten.

Allt fler svenskar utvandrar

Under ganska lång tid har utvandringen av svenska medborgare varit ungefär 8 000 per år. Men under 1990-talet har det skett en dramatisk förändring. Utvandringen av svenska medborgare har ökat, från ca 10 000 år 1991 till 24 000 år 1998. Som förklaring till uppgången brukar man ange svårigheter att få arbete i Sverige. Större möjligheter att studera utomlands har bidragit till att den internationella arbetsmarknaden öppnats för svenska ungdomar. Företagsamheten har blivit mer global. Det har blivit allt naturligare att en del av karriären inbegriper några år utomlands vid ett dotterföretag eller vid företagets huvudkontor. EES-avtalet som trädde i kraft 1994 har underlättat för svenskar att bosätta sig i EU-länderna.

Det är framförallt till Norge som flyttströmmarna har ökat. I slutet av 1990-talet flyttade årligen 5 000 svenska medborgare till Norge. Svenskar är numera den största invandrargruppen i Norge. Utflyttningen har också ökat kraftigt till Storbritannien och USA. Flyttningarna till Asien har fyrdubblats under 1990-talet, visserligen från en låg nivå, men ändå är det fråga om en anmärkningsvärd uppgång.

Bland svenska medborgare som utvandrar finns naturligtvis en del naturaliserade, dvs. tidigare invandrare som blivit svenska medborgare. Man skulle kanske tro att den ökade utvandringen av svenska medborgare beror på att fler blir naturaliserade. Men så är det inte. Under 1980- och 1990-talen har andelen naturaliserade varit konstant – ca 20 procent per år av dem som utvandrar.

En mindre del av den ökade utvandringen av svenska medborgare kan vara skenbar. Folkbokföringen ändrades den 1 juli 1991 och reglerna blev klarare. Tidigare kunde en del av emigranterna felaktigt kvarstå i de svenska befolkningsregistren.

Utvandring av svenska medborgare år 1990–1991 och 1997–1998 fördelade på de viktigaste inflyttningsländerna

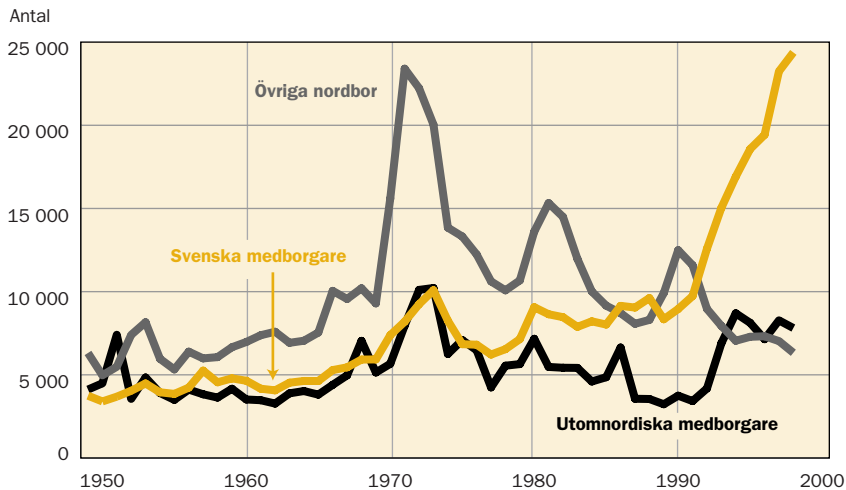
Världsdel Land	1990–1991 Årsgenom- snitt	1997–1998 Årsgenom- snitt	Ökning från 1990–1991 till 1997–1998	
			Antal	Procen- tuell för- ändring
Norden	2 954	7 645	4 691	159
<i>därav</i>				
Danmark	777	1 301	524	67
Finland	1 021	850	-171	-17
Norge	1 098	5 370	4 272	389
EU15 utom Danmark och Finland	3 545	7 163	3 618	102
<i>därav</i>				
Belgien	549	459	-91	-16
Frankrike	377	646	270	72
Grekland	319	574	256	80
Spanien	467	804	337	72
Storbritannien och Nordirland	568	2 362	1 794	316
Tyskland	618	1 062	444	72
Europa utom EU15 och Norden	457	1 053	596	130
<i>därav</i>				
Schweiz	297	343	46	16
Afrika	167	632	465	278
Nordamerika	1 187	3 381	2 194	185
<i>därav</i>				
USA	999	2 967	1 968	197
Sydamerika	209	634	426	204
Asien	491	2 275	1 784	363
Oceanien	287	470	184	64
Okänt	50	560	510	1 019
Totalt	9 346	23 811	14 466	155

Återutvandring

Invandringen under 1960-talet var starkt konjunkturberoende. Det var hög invandring vid högkonjunktur och när konjunkturen vände, vände också flyttströmmarna dvs. utvandringen ökade. Principen på den svenska arbetsmarknaden om "sist in – först ut" gör att de nyanlända invandrarna först får känna av friställningar. Lågkonjunkturen i början av 1970-talet orsakade en topp i utvandringen. För nordiska medborgare kan sådana toppar observeras både i början av 1980- och 1990-talet. Av 1960-talets arbetskraftsinvandrare har drygt 50 procent återutvandrat.

För flyktingar blir det möjligt att återvända till hemlandet först när förhållandena där förändrats. Principen om första asylland gör det också omöjligt att flytta till ett tredje land. Av flyktingar som kom till Sverige på 1980-talet hade 40 procent flyttat ut ur landet efter tio år. Återflyttning har blivit mindre vanlig vilket blir tydligt när vi studerar 1993 års invandrare. Efter fem år har 15 procent återvandrat jämfört med 33 procent av 1983 års invandrare och 40 procent av 1968 års.

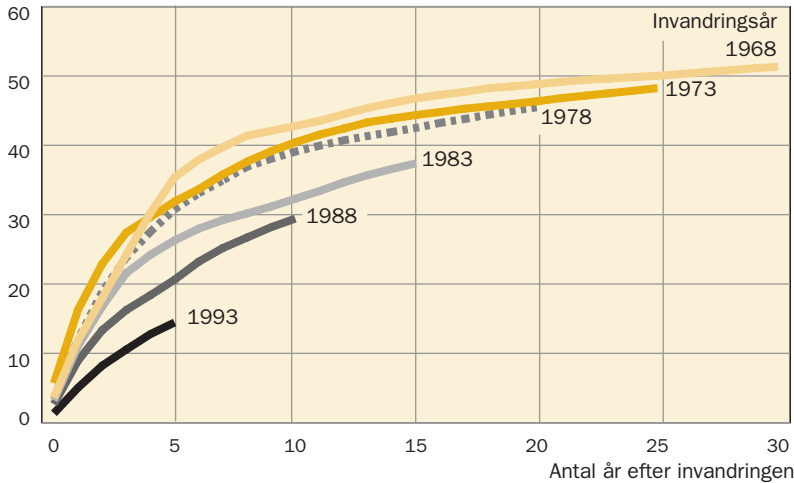
Utvandring efter medborgarskap – svenskar, övriga nordbor och utomnordiska medborgare åren 1949–1998

Migrationen mellan de nordiska länderna är konjunkturkänslig. Vid högkonjunkturer i Sverige tilltar invandringen. Så snart konjunkturen vänder ökar utvandringen. På 1990-talet har utvandringen av svenska medborgare mer än fördubblats.

Återutvandring i några invandrarårgångar

Procent

1960-talets arbetskraftsinvandrare återvände i stor omfattning. Ungefär varannan arbetskraftsinvandrare har lämnat Sverige. Ju större inslaget blir av flykting- och anhöriginvandrare desto lägre andel återutvandrar.

Omflyttningens demografi

Invandrarna är unga

Vid invandringstillfället är merparten av invandrarna unga människor. En fjärdedel är barn (0–14 år), en sjättedel är mellan 15 och 24 år och nästan en tredjedel är mellan 25 och 34 år. Sedan slutet av 1960-talet har det skett mycket stora förändringar i invandrarnas åldersfördelning. Åldersgruppen 15–24 år, dvs de typiska arbetskraftsinvandrarna, har halverats medan åldersgrupperna över 24 år har ökat. Något förenklat kan man påstå att barnfamiljer har ersatt arbetskraftsinvandrarna.

Utvandrarna något äldre

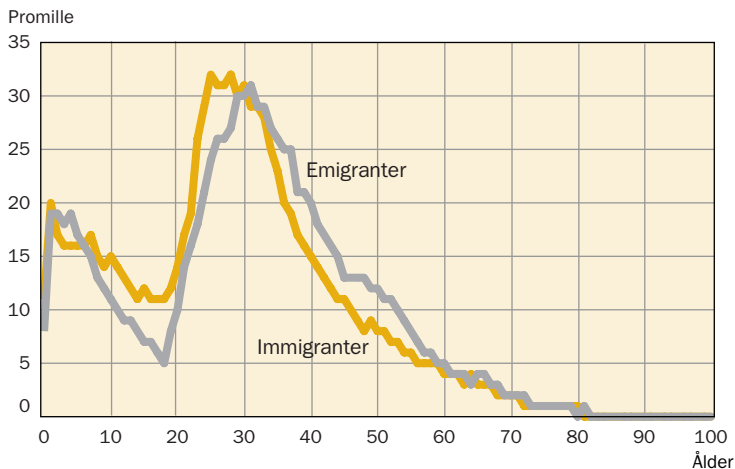
Som redan påpekats är en stor del av utvandrarna tidigare invandrare. Medelåldern är av bl.a. denna anledning högre bland utvandrare än bland invandrare.

Även bland utvandrarna har åldersfördelningen förändrats från 1960-talets slut. Andelen 15–24-åringar har minskat och det är en markant ökning av utvandrare i åldrarna över 35 år. Andelen barn, 0–14 år, har sedan 1960-talets slut varit konstant, drygt 20 procent.

Lika många män som kvinnor

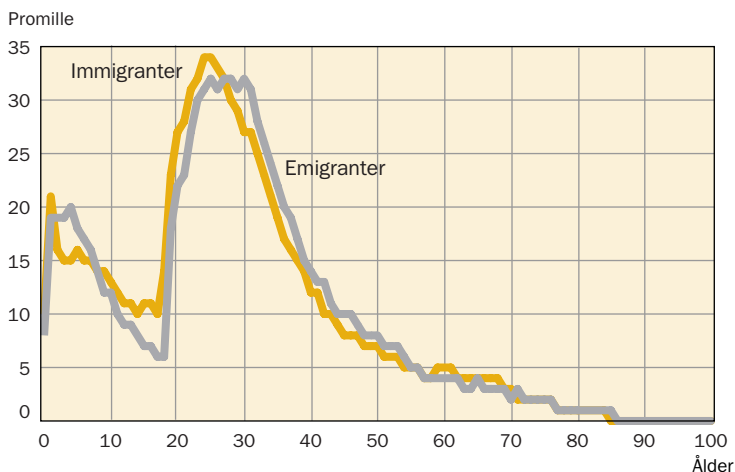
Numera är de ungefär lika många män som kvinnor både bland invandrarna och utvandrarerna. Tidigare var det fler män än kvinnor i de båda flyttströmmarna. De år som Sverige har haft lågkonjunktur har det varit ungefär lika många män som kvinnor bland inflyttarna. Fortfarande är det dock något fler män än kvinnor som utvandrar.

Relativa åldersfördelningen åren 1995–1998 – män

Migranter har en annan åldersfördelning än hela befolkningen. Det är unga ensamstående och familjer med små barn som flyttar. Immigranterna är yngre än emigranterna.

Relativa åldersfördelningen åren 1995–1998 – kvinnor

Med relativ åldersfördelning avses antalet flyttade i varje ålder i förhållande till totala antalet flyttade. Bland inflyttade män är andelen 14–18 åringar lågt (11 per 1 000). Högsta andelen finns i åldrarna 25–30 år (30–32 per 1 000). För utflyttade män ligger mini- och maximivärdena i lite högre åldrar. Åldersfördelningen på inflyttade kvinnor är mycket lik den som gäller utflyttade kvinnor. Minimi- och maximivärdena ligger i lägre åldrar för kvinnor än för män.

Kvinnor från Östersjöländerna bildar familj med svenska män

Enligt det västerländska flyttningsmönstret flyttar unga flickor i yngre åldrar än vad unga pojkar gör. Utflyttningsbygder får därför ett kvinnounderskott. Internationella flyttningar har dock andra mönster. Så var det till exempel vid amerikautvandringen fler män än kvinnor som flyttade.

Den reglerade invandringen har medfört att endast familjebildning har varit ett godtagbart skäl för att få uppehållstillstånd i Sverige för migranter från ett stort antal länder. Män från Väst- och Sydeuropa har varit attraktiva för de svenska kvinnorna medan kvinnor från Östersjöländerna och några asiatiska länder, Filippinerna och Thailand, varit attraktiva för svenska män.

Antal män per 1 000 kvinnor – i åldrarna 20–29 år

Land	20–29 år	Land	20–29 år
1 Irland	2 443	90 Angola	526
2 Storbritannien och Nordirland	1 839	91 Indien	512
3 Nya Zeeland	1 792	92 Eritrea	507
4 Frankrike	1 615	93 Nicaragua	489
5 Italien	1 578	94 Thailand	484
6 Laos	1 419	95 Lettland	480
7 Singapore	1 380	96 Saudiarabien	438
8 Israel	1 336	97 Korea, Syd-	410
9 Nigeria	1 314	98 Estland	377
10 Australien	1 278	99 Ryssland	354
25 Sverige	1 062	100 Filippinerna	342
		101 Ukraina	258

De 100 störst invandrarländerna ingår i urvalet.

Invandrarbefolkningen

Det förekommer mycket varierande uppgifter om antalet invandrare i Sverige beroende på hur invandrare definieras. Vid slutet av år 1998 var antalet utländska medborgare 500 000 och antalet utrikes födda 969 000. Personer som är födda i Sverige och har en eller båda föräldrarna födda utomlands, beräknas uppgå till ca 780 000 varav drygt 500 000 har en förälder född i Sverige och en förälder född utomlands. Om samtliga personer med utländsk bakgrund, utrikes födda och födda i Sverige med en eller båda födda utomlands, inkluderas har idag var femte invånare i landet anknytning till andra länder än Sverige.

Befolkningen fördelad efter medborgarskapsland, eget födelseland och föräldrarnas födelseland den 31 december 1998 (tusental)

	Medborgarskapsland		Samtliga
	Sverige	Utlandet	
Utrikes födda	558	410	969
Födda i Sverige	7 797	89	7 886
<i>därav</i>			
med två utrikes födda föräldrar	203	62	265
en svenskfödd och en utrikes född förälder	493	21	514
två svenskfödda föräldrar	7 101	6	7 107
Samtliga	8 354	500	8 854

I fortsättning avser vi med invandrarbefolkning personer som är födda utomlands dvs. personer som själva invandrat till Sverige. De av invandrarnas barn som är födda i Sverige ingår inte.

Antal personer födda utomlands

År	Antal (tusental)	I procent av folkmängden
1900	36	0,7
1930	62	1,0
1945	101	1,5
1950	198	2,8
1960	300	4,0
1970	538	6,7
1980	627	7,5
1990	790	9,2
1998	969	10,9

Utrikes födda i tusental

	År					
	1950	1960	1970	1980	1990	1998
Norden	99	174	321	341	319	283
<i>därav</i>						
Danmark	23	35	39	44	44	38
Finland	45	101	235	251	218	199
Norge	31	37	45	43	53	42
Europa* utom Norden	85	111	184	198	228	328
<i>därav</i>						
Bosnien-Hercegovina	–	–	–	–	–	50
Estland	25	..	19	15	12	11
Grekland	0	2	2	15	13	11
Jugoslavien, f. d.	0	2	34	38	43	71
Polen	8	6	11	20	36	40
Tyskland	21	38	42	39	38	37
Ungern	2	9	11	13	15	14
Afrika	0	1	4	10	27	52
<i>därav</i>						
Etiopien	0	0	0	2	10	13
Somalia	–	–	0	0	1	12
Nordamerika	11	12	16	14	19	23
Sydamerika	0	1	2	17	44	49
<i>därav</i>						
Chile	0	0	0	8	28	27
Asien	1	2	10	45	150	231
<i>därav</i>						
Irak	0	0	0	1	10	38
Iran	0	0	0	3	40	50
Libanon	0	0	0	2	16	20
Turkiet	0	0	4	14	26	31
Oceanien, övriga	0	0	1	1	2	3
Samtliga födda utomlands	198	300	538	627	790	969

*) Med Sovjet.

Genomsnittlig årlig nettoökning av befolkningen efter födelseland 1950–1998

Födelseland	Genomsnittlig årlig ökning				
	1950–60	1960–70	1970–80	1980–90	1990–98
Sverige	35 123	34 407	15 096	10 990	10 344
Summa utrikes födda	10 207	23 771	8 937	16 349	22 617
<i>därav</i>					
Norden utom Sverige	7 496	14 687	2 034	-2 217	-4 529
Europa* utom Norden	2 544	7 286	1 411	3 046	12 565
Afrika	24	355	588	1 732	3 108
Nordamerika	33	396	-115	460	588
Sydamerika	27	162	1 491	2 702	647
Asien	69	816	3 527	10 538	10 114
Oceanien	37	67	1	88	114

*) Med Sovjetunionen.

Finland största ursprungslandet

Den största invandrargruppen i Sverige är finländare och den gruppen uppgår idag till cirka 200 000 personer. Sedan 1980 har finländarna i Sverige blivit färre beroende på återflyttning och låg inflyttning till Sverige. Den näst största gruppen är numera jugoslaver¹ med 71 000. Med forna Jugoslaviens samtliga delar inräknade blir antalet personer som finns i Sverige ca 125 000. Av dessa är 50 000 bosnier. Iranierna är lika många och därefter kommer norrmän med 42 000, polacker med 40 000 och danskar och irakier med vardera 38 000 personer.

Åldersfördelningen

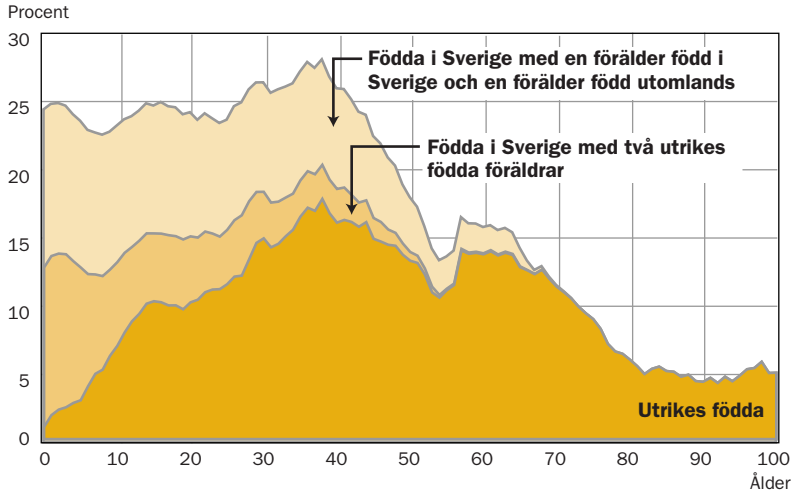
Femtio års invandring har radikalt påverkat den svenska befolkningens sammansättning. Upp till 40 års ålder har numera var fjärde person utländsk bakgrund dvs. är själva invandrare eller har en förälder som invandrat. De utrikes födda når i åldersklasserna 35–39 år sina högsta värden där var sjätte person är invandrare. En allt större andel av barnen som föds i Sverige har föräldrar som invandrat. Av födda på 1950-talet har 6–10 procent av barnen invandrarföräldrar, på 1970-talet 12–14 procent och på 1990-talet 17–23 procent. Nergången i barnafödandet på 1990-talet har varit mindre bland invandrare än bland svenskar. Det är således inte enbart tillskottet i invandrarbefolkningen som bidraget till att andelen barn med invandrarföräldrar har ökat utan också genomgripande förändringar i benägenheten att föda barn.

Så länge arbetskraftsinvandringen dominerade var integrationen god. Det var vanligt att invandrarna bildade familj med svenskar. De fick också barn tillsammans. Till och med 1980-talet dominerade gruppen med en invandrarförälder

¹ I gruppen jugoslaver ingår personer som kom från hela Jugoslavien före delningen och personer som kommit från Serbien-Montenegro efter delningen.

över barn med två invandrarföräldrar. På 1990-talet har dock bilden ändrats. De båda grupperna är numera lika stora. Flyktinginvandrarna är i stor omfattning redan gifta när de kommer till Sverige varför det är naturligt att barn med två utlandsföräldrar växer i antal.

Andelen i varje åldersklass med utländsk bakgrund – den 31 december 1998

Ungefär en fjärdedel av befolkningen i åldrarna under 40 år är antingen födda utomlands eller födda i Sverige med en eller båda föräldrarna födda utomlands.

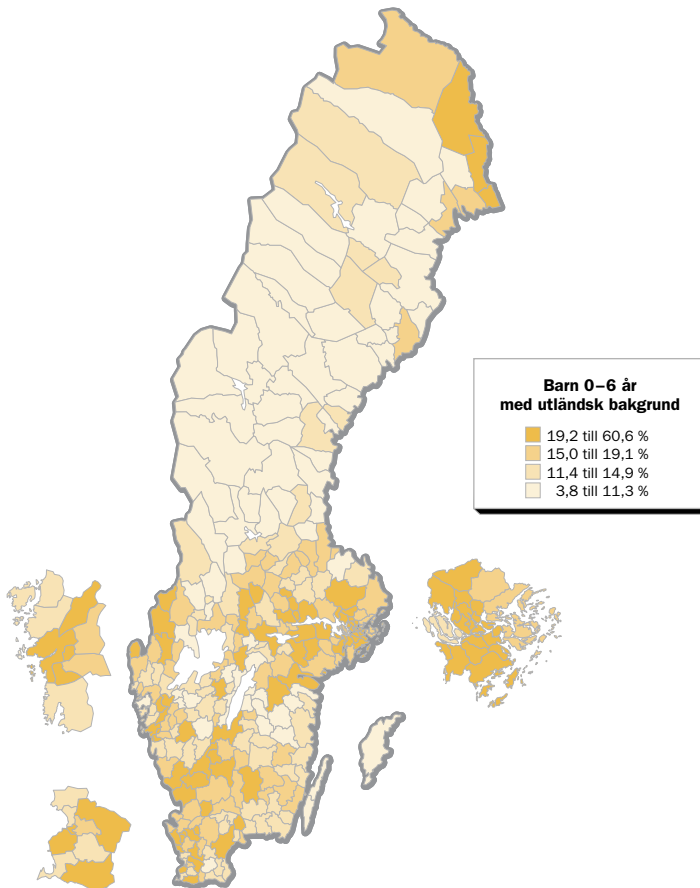
Invandrarna dras till storstäderna

Trots en medveten politik att sprida de nyinvandrade över hela landet, den s.k. hela Sverige kampanjen, har invandrarna dragits till storstäderna. För att få en utslagsgivande indikator redovisas andelen förskolebarn med utländsk bakgrund i nedanstående tabell och karta. I några storstadskommuner, Botkyrka, Malmö och Södertälje, har ungefär vartannat barn utländsk bakgrund. I förskoleåldrarna är andelen utrikes födda lågt. När barnen når gymnasieåldrarna, dvs. om 10 år kan man anta att ytterligare 10 års migration bidrar till att gymnasieungdomarna med utländsk bakgrund stiger till 60–70 procent i flera svenska storstadskommuner.

Kommuner i avfolkningsbygder, t.ex. Bjurholm och Berg, har mycket låg andel barn med utländsk bakgrund.

**Andel förskolebarn 0–6 år med utländsk bakgrund kommunvis
den 31 december 1998**

Andel med utländsk bakgrund		Andel med utländsk bakgrund			
1	Botkyrka	60,6	280	Arvidsjaur	7,1
2	Haparanda	60,1	281	Vilhelmina	7,0
3	Malmö	51,7	282	Boxholm	6,8
4	Övertorneå	48,2	283	Sorsele	6,7
5	Södertälje	46,1	284	Älvdalen	6,6
6	Solna	42,4	285	Ovanåker	6,5
7	Gnosjö	41,0	286	Malå	6,1
8	Sundbyberg	40,8	287	Ånge	6,1
9	Stockholm	40,2	288	Berg	5,3
10	Göteborg	40,2	289	Bjurholm	3,8
Sverige		23,6			

Sverige har hög andel invandrare

Det är få länder som har en högre andel invandrare än Sverige. Förvånande för många är att välkända invandrarländer som USA och Nederländerna har något lägre andel invandrare än Sverige. Flera av Medelhavsländerna som Portugal, Spanien och Italien (1,2 procent utländska medborgare) har låg andel invandrare trots det stora migrationstrycket från Nordafrika.

Statistik över utrikes födda ger goda möjligheter att jämföra länder med avseende på andel invandrare i befolkningen. Tyvärr framställer en del länder sådan statistik bara vid folkräkningstillfällen. Det gäller för t.ex. Frankrike och Spanien. Tyskland producerar över huvud tagit inte statistik över utrikes födda av principiella skäl eftersom man anser att statistiken blir missvisande. Många tyskar tvingades efter andra världskriget flytta från områden (t.ex. Sudetenland, Ostpreussen) som ligger utanför dagens tyska gränser och betraktas enligt gällande definitioner som utrikes födda.

Utrikes födda i några länder – procent och antal

Land	Tidpunkt	Utrikes födda		Hela befolkningen i tusental
		Procent	Tusental	
Luxemburg	1991	30,2	116	385
Frankrike	1990	11,0	6 224	56 652
Sverige ¹	1.1.1998	10,8	954	8 848
Belgien	1994	9,8	990	10 101
USA	1997	9,7	25 779	266 490
Nederländerna	1.1.1998	9,4	1 469	15 654
Tyskland ²	1.1 1996	8,8	7 174	81 818
Storbritannien	Våren 1997, AKU	7,1	4 121	58 185
Irland	April 1998, AKU	6,5	239	3 705
Danmark	1.1.1998	6,0	320	5 295
Norge	1.1.1998	5,8	258	4 418
Portugal	1991	4,6	453	9 867
Finland	1.1.1998	2,3	118	5 147
Spanien	1991	2,2	846	38 872
Italien ³	1.1.1995	1,2	684	57 270

Källa: *Statistics in focus Population and social conditions 1998:10, Eurostat; SiF 1998/10, Eurostat och Population Profile of the United States, Bureau of the Census.* AKU = arbetskraftsundersökningen.

¹ I bilagstabell 2 redovisas de utrikes födda efter kön och födelseland 1998.

² För Tyskland avser uppgifterna utländska medborgare. Antalet naturaliserade i Tyskland är lågt eftersom det krävs 15 års vistelse i landet för att bli tysk medborgare.

³ För Italiens del avser siffrorna utländska medborgare.

Migrationen inför nästa sekel

Studerar man befolkningsprognoser från efterkrigstiden finner man att framtidsbedömningarna om den utrikes omflyttningen ofta baseras på vad som skett under en kort, nyligen förfluten period. Det är svårt att undvika att de närmast förflutna årens migration får stort genomslag i alla slag av framtidsbedömningar. Så även här när vi söker lyfta fram ett antal skilda utvecklingstendenser såsom de framstår utifrån slutet av 1900-talet.

Flyttningar inom Norden

Sedan mitten av 1950-talet har det inte funnits några hinder för migration mellan de nordiska länderna. Vilka som varit mottagarländer respektive utflyttarländer har växlat från tid till annan. Den tidigare mycket omfattande migrationsströmmen från Finland till Sverige är numera bara en rännil. 1990-talets flyttströmmar inom Norden går från Sverige till Norge. Det är de för varje tid mest expansiva länderna som drar till sig arbetskraft från områden där utbudet är större än efterfrågan. Flyttströmmarna mellan de nordiska länderna kommer säkerligen att växla riktning också i fortsättningen.

Rörligheten inom EU

Den fria rörligheten¹ inom EU har för Sveriges vidkommande påverkat utflyttningen mer än inflyttningen. Det har varit mer attraktivt för svenskar att flytta till andra EU-länder än för EU-medborgare att flytta till Sverige. Allt tyder på att utbytet med de nuvarande 15 EU-länderna kommer att ha samma karaktär även i fortsättningen.

När EU har utvidgats med flera länder kan dock migrationen till Sverige komma att öka. Det gäller framför allt en förväntad invandring från Östersjöländerna. Kontakterna mellan Sverige och Östersjöländerna blir redan nu allt mer intensiva. Det innebär att förutsättningarna för en ökad migration håller på att etableras.

Större rörlighet bland svenskar

Utflyttningen av svenska medborgare har nästan tredubblats under 1990-talet. Migrationen under 1997–1999 tyder på att den håller på att stabilisera sig på nivå av 20 000 – 25 000 svenska utvandrare per år.

¹ Den fria rörligheten är inte lika fri som inom Norden. Tillstånd för att få bosätta sig krävs alltid. Förutsättningen för tillstånd är att man kan försörja sig.

Ökad utvandring ger som resultat att fler svenskar blir kvar utomlands för gott. Under hela efterkrigstiden har ungefär en tredjedel av utvandrarerna valt att inte återvända. Den andelen tycks vara stabil trots att omflyttningen har flerdubbplats. Under efterkrigstiden har 400 000 svenska medborgare flyttat utomlands varav 150 000 har blivit kvar utomlands.

Under nästa 50-årsperiod är det rimligt att anta att fler svenskar flyttar utomlands och att fler bosätter sig utomlands. Det är dock långt kvar till de nivåer som amerikautvandringen uppvisade.

Folkökning utanför Europa

Migrationstrycket mot Västeuropa har tilltagit i styrka. Den kraftiga folkökningen i Nordafrika och Asien gör att många länder ställs inför samma problem som Sverige lotsade sig igenom på 1800-talet. Befolkningstillväxten i dagens utvecklingsländerna är dock ännu snabbare än vad den var i Sverige på 1800-talet. Migrationstrycket mot Europa kommer allt högre upp på EU:s dagordning och kommer med all sannolikhet att inom bara några år vara en högt prioriterad fråga. Nära tillhands liggande lösningar är:

- Hårdare krav för att få uppehållstillstånd
- Mer bevakning av den yttre gränsen
- Ökat bistånd
- Underlättande av handeln med utvecklingsländerna.

Flyktingar

Under slutet av 1900-talet har förtryck, svältkatastrofer och krig orsakat stora strömmar av flyktingar. Både i FN och inom EU pågår arbete för att minska riskerna för framtida konflikter. Men under senare år har många konflikter varit av intern karaktär och det gör det nästan omöjligt för utomstående att mildra motsättningarna. Stark befolkningsökning och knappa resurser gör det troligt att konflikter, förtryck och inbördeskrig blir frekventa inslag även under nästa sekel. Vi får därför räkna med nya flyktingvågor.

Invandring medför ytterligare invandring

En växande invandrarbefolkning ger automatiskt mer migration. Invandrare är rörligare än den nationella befolkningen och framför allt medför invandring också en ökad återutvandring. Men invandring medför också ytterligare invandring. Kontakter mellan invandrare och deras familjer och vänner i hemlandet underlättar för personer att komma till Sverige. Familjer återförenas och familjer bildas genom giftermål. En ökad invandring till Sverige beroende på familjebildning och återförening av familjer är att vänta.

Rörlighet bland EU-medborgare

Framtidsbedömningar bygger på en mängd motsägande tendenser som är komplicerade att väga ihop. Svenska medborgare kommer troligen att ha en hög rörlighet i framtiden. Invandringen av EU-medborgare kommer sannolikt att öka och likaså annan invandring av familjeskäl – familjebildning och familjeåterförening. Däremot torde det bli betydligt svårare att flytta från icke EU-land till Sverige i de fall man inte kan åberopa familje- eller flyktingskäl. Begreppet flyktingar kommer sannolikt att definieras mycket snävt.

Framtidsbilden blir antagligen en ökad rörlighet bland EU-medborgare – men snävare regler för övriga.

Enligt en framskrivning som utgår från år 1993 kommer antalet utrikes födda i Sverige att uppgå till 1,2 milj. år 2010 eller 13 procent av befolkningen jämfört med 11 procent år 1998. Personer födda i Sverige men med en eller båda föräldrarna födda utomlands beräknas uppgå till 1 miljon år 2010 eller 11 procent av befolkningen jämfört med 9 procent år 1998.

Om drygt 10 år kommer således var fjärde person att antingen själv ha invandrat till Sverige eller ha föräldrar som gjort det. Ett stort antal svenskar kommer dessutom att ha nära kontakter med utlandet via släkt och vänner som bosatt sig utomlands. Internationaliseringen av Sverige kommer att bli mycket mer påtaglig än idag.